

tus erat, diffuse loquitur, non semel, sed decies vitæ mentionem faciat : « Decies, » inquit¹, « repeatitur hic actus vivificandi et attribuitur pani. » S. Augustinus in quodam sermone de hujus sacramenti salutari Calice, inquit²: « Illum bibere, quid est, nisi vivere? manduca vitam, hibe vitam, « habebis vitam et integra est vita. » In Canone Missæ post consecrationem hæc verba recitantur : panem sanctum vitæ æternæ et calicem salutis perpetuæ : similiter ante consecrationem in eodem Canone oblationem hostiæ, non solum pro salute animæ, sed etiam corporis, presentamus dicendo : pro spe salutis et incolumentatis; ubi Remigius Altissidorus notat dicens³ : « Nec solum pro salute « æterna, sed etiam pro temporali incolumentate, id « est, corporali sanitati, incolumenta enim dicitur « sanitas et integritas, utraque enim sanitas ab illo « est, animæ et corporis. » S. Basilius pariter in quadam epistola punctum hoc tangit immortalitatis, cuius panem hunc celestem dicit esse instrumentum ; « quis jam dubitat, » inquit⁴, « quin « vitam frequentius participare, non sit aliud omni, quam frequenter vivere? » quibus verbis hoc sacramentum vitæ nomine indigit. Sicut enim ad sustentandam vitam corporalem, necessarius est cibus, ita quoque ad spiritualem animæ vitam conservandam cibi Eucharistici urget necessitas; nam ut Salvator ait⁵ : Caro mea vere est cibus et sanguis meus vere est potus : circa quæ verba Seraphicus Doctor ait⁶ : Quæritur, quid ait vere est cibus! « Et ad hoc respondet Augustinus, quod cibos et « potus ideo appetunt homines, ut non esuriant « neque sitiāt, hoc autem non præstat veraciter, « nisi iste cibus et potus, qui eos, a quibus sumitur, « immortales facit. »

7. — Præterea Dat vitam mundo, quia fulmina Divinæ justitiae adversum nos irascentis coercet, quæ alias mundum continuis sceleribus immersum, in nihili abyssum redigeret : « Panis iste super substantialis, » inquit S. Cyprianus et Calix, benedictione solemnii sacratus, ad totius hominis vitam salutemque profuit, simul medicamentum, et holocaustum ad sanandas infirmitates et purgandas iniurias existens. » Rupertus Abbas ad altare quod Noe erexit et in quo sacrificium obtulit, se reflectens, ait⁷ : « Qui arcem facere jussaret homini, in qua salvaretur, digne illi homo altare ædificat, in quo idem Salvator suus adoretur. » Quando enim Deus cruentum indignantis justitiae suæ gladium in vaginam recondere, mundoque reconciliari volebat, tunc altare illud, in honorem suum erigi, in eoque holocaustum offerri dispositum; ut denotaret, quod sacramentum terram salvet et

¹ S. BON., in Joon. — ² S. AUG., s. 2 de Verb. Apost. — ³ REMIG. ALTISS., de Celebrat. Miss. — ⁴ S. BAS., ep. ad Cæsar. — ⁵ JOAN., VI, 55. — ⁶ S. BONAV., ibid. — ⁷ RUP. ABB., in Gen.

in incolumitate sua sustineat, ne annihiletur et totaliter intereat : Dat vitam mundo. Albertus Magnus verba Proverbiorum¹ : Munus absconditum extinguit iras et donum in sinu indignationem maximam, de Eucharistia explicat, dicens² : « Omne enim iram et indignationem Dei, hoc pretiosissimo dono extinguimus. » Deus olim apud Isaiam conquerebatur, dicens³ : Jugiter tota die nomen meum blasphematur. Porro certum est, unicam blasphemiam, vel unicum tantum peccatum mortale, ad annihilandum totum universum abunde sufficere; quanto igitur magis abunde ad id sufficere si jugiter tota die nomen Dei blasphemetur? quodnam igitur cœlestis pietas ad mundum conservandum providit antidotum? audite Isaiam id ipsum insinuantem : Propter hoc sciet populus meus nomen meum in die illa, quia ego ipse, qui loquebar, ecce adsum, quasi diceret, ex nunc, scilicet a tempore Incarnationis meæ per presentiam meam corporalem in hoc sacramento, iræ Patris mei opponam, usque in mundi finem, unde alibi dicit : Ecce ego vobiscum sum omnibus diebus usque ad consummationem sæculi. Evidem licet jugiter tota die nomen ejus blasphematur, nihilominus ex alia parte continuum nobis providit sacrificium, juge sacrificium a Daniele nuncupatum⁴, siquidem per totam Christianitatem, omnibus cujuscunque diei horis sacrificium offertur incurrerunt, quando enim apud nos dies est, noctem habent antipodes et e converso, atque ita toto eujuscumque diei naturali cursu et quocumque ejus momento, æterno Patri Filius ejus in salutem nostram offertur, ut illud adimpleatur : Dat vitam mundo.

8. — « Dat vitam mundo; hoc est hominibus in ipsum credentibus, » ut exponit Carthusianus⁵; siquidem certum est, ut suo loco plenius dicemus, fideles in panis hujus virtute, vitam, id est, gratiam et amicitiam Dei conservare. Panis cor homini confirmat, inquit Psalmista⁶, cuius hanc ad intentum nostrum rationem subdit S. Thomas⁷, « quia sicut licet Corpus Christi fideles suos in bona vita confirmat et confortat. » Cui doctissimus subscrivens Salmeron, inquit⁸ : « Virtutes Theologicas et morales, quæ ad salutem nostram faciunt, eorumque incrementa, nulla ratione magis nobis polliceri possumus, quam per hoc ipsum fidei, et charitatis sacramentum; quippe ejus frequentatione illæ nobis inferuntur, illæ nobis insertæ augmentur, atque auctæ perficiuntur, non secus ac cibo corporeo singulæ corporis partes et membrorum accrescant, aut saltem conservantur. » In primis illis sæculis, nec non successive in aliis, quando fideles ad fidei confessionem compellebantur, eamque non uno, sed multifario ore medios

¹ PROV., XXI, 14. — ² ALB. MAG., ib. — ³ ISA., LII, 5. — ⁴ DAN., VIII, 14. — ⁵ DION. CARTH., ib. — ⁶ PS. CIII, 16. — ⁷ S. THOM., ib. — ⁸ SALM., t. IX, tr. 26.

inter sanguinum rivos defendebant, unde vigorem roburque, nisi a sacra communione obtinueret? eumdem audiamus auctorem : « Martyres pro Christo, » inquit ille¹, « extrema subituros tormenta, magnus Cyprianus Eucharistia muniebat, quemadmodum magnum inituri prælum, in quo ut ardentius pugnet, cibo potuque se communicare solent. » Quam veritatem fusius confirmat Baronius², quando in annalibus Ecclesiasticis anno 253, ardens recenset, quod fideles propter fidem incarcerati habebant, desiderium sumendi Eucharistiam; id quod in aliis eorumdem annalium locis fusius prosequitur, probans, fortissimam atque impenetrabilem Christianorum armaturam inter persecutions, unicam extitisse communionem, quam etiam ob causam in sæculis illis admodum periculosis Ecclesia permittebat, ut fideles panem hunc consecratum, dominum secum deportarent, ut occasione data, atque persecutoris tyrrannie imminente, hoc se pabulo cibare atque munire possent; cuius et Apostolus ab Alberto Magno citatus meminit in hæc verba³ : Rogo vos accipere cibum pro salute vestra, quia nullus vestrum capillus de capite peribit; « cibus enim salutis saluberrimus omnibus et confortat in gratia, et salvat a periculo, » subnecit dictus auctor.

DISCURSUS III.

QUARE EUCHARISTIA PER MODUM CIBI, SUBQUE SPECIEBUS PANIS INSTITUTA FUERIT.

IDEA SERMONIS. — 1. Cur Christus hoc sacramentum instituerit per modum cibi et potus. — 2. Per eum ligni vetiti intravit mors. Per eum hujus panis intrat vita. Animæ æque necessarius est cibus, ac corpori, ille autem est Eucharistia. — 3. Notanter hic cibus datus est sub speciebus panis. Hunc panem petimus in oratione dominica et notanter dicitur, panis noster. — 4. Christus huic sacramento assignavit panem qui est cibus omnibus communis. — 5. S. Euchar. est nutrimentum vitæ. — 6. Manducare panem, in Script. S. idem est, ac laute epulari. — 7. S. Euchar. est panis unius fideles. — 8. Panis naturalis restaurat in corpore, quicquid calor naturalis consumpsit. Sic S. Euch. restaurat quicquid animæ deperit per delectationes carnales. — 9. Panis confitetur ex tribus: sic et Euchar. constat ex tribus. — 10. Nemo afficitur tædio ex gustu panis: sic, etc. — 11. S. Euch. proprium est, animam vivificare. — 12. Pessimum signum est, nausea hujus panis.

Accepto pane, dedit eis dicens : hoc est corpus meum. Luc. XXII, 19.

1. — Scire quidem optarem, cur in ultima Cœna Salvator noster sacramentum Altaris, in agno Paschali principaliter figuratum, instituturus, Panem

¹ SALMER., t. IX, tr. 2. — ² BARON., ann. 253, n. 5. — ³ ALB. MAGN., l. de Euchar.

et vinum carni prætulerit? aut cur non potius manna impertierit, simillimum Eucharistie typum? « Commutavit Dominus sacramentum agni, » inquit Seraphicus¹, « in Sacramentum panis, quia iste est cibus magis communis et naturalis. » Nihilominus in capite discursus, laudabili sanctaque cum curiositate interrogare libet, cur Dominus sacramentum hoc nobis subministrare voluerit per modum cibi et potus; quam distinctionem reliqua inter sacramenta habere novimus Eucharistiam? Hugo Victorinus dubium hoc sequenti enodat responso, dicens² : Voluit sapientia Dei, quæ se per visibilia manifestat, ostendere, quod ipsa animarum refectio est et cibus; et propterea carnem assumptam in edulium proposuit, ut per cibum carnis ad gustum invitaret Divinitatis. » In terram enim descenderat Verbum, ut nos beatæ æternæque vitae redderet participes; quemadmodum igitur hæc vita corporalis per cibum fovetur, ita pariter in via ut sempiternam animæ vitam consequeremur, alium nobis subministravit cibum: « Hic pereat physicale nutrimentum (verba sunt S. Bernardi) cibus iste non est ventris, sed mentis; non est enim datus ad ruinas hujus vitae, quæ vapor est, ad modicum parens, sed ad æternam vitam animæ conferendam; illuc reducit hominem, unde traxit originem. »

2. — Per cibum serpens nostram operatus est ruinam; per cibum pariter Divina sapientia nostrum restauravit interitum; unde Rupertus Abbas ait³ : Contra cibi vetiti culpam, cibus et potus gratiarum est, contra serpentis venenum, S. Spiritus antidotum est. » Cui et illa consonat Didaci Stellæ doctrina⁴ : Non solum ejus altitudo sapientiae ostensa est per hoc, quod cum homine mansit, sed etiam per modum, quo id facere excogitavit; nam eo modo, quo mors in mundum intravit, voluit, ut eodem intraret vita; per eum ligni vetiti intravit mors per eum etiam intravit vita. » Angelicus Doctor ad illam Christi assertiōnem⁵ : Caro mea vere est cibus et sanguis meus vere est potus, se reflectens, sanctique Chrysostomi innixus auctorati, inquit : Quia cibus et potus sumuntur ad refectionem hominis; deinde duas in nobis considerat partes, quarum principalior anima, minus autem principalis corpus est; essentia hominis in anima, non in corpore consistit; animæ itaque sustentandæ necessarius erat cibus; qui non alius, quam Eucharistia est, quæ in multis Dei servis ipsi etiam corpori virtutem et nutrimentum communicavit; ideo S. Doctor subjungit⁶ : Illud autem, quod est homo, est per animam, non per corpus, illud ergo est vere cibus, qui est cibus animæ et hoc est, quod Dominus dicit: Caro mea vere est

¹ S. BON., ib. — ² HUGO DE S. VICT., de erud. Theol. sacr. fide. — ³ RUP. ABB., l. III de Sap. — ⁴ DID., STEL., in Luc. — ⁵ JOAN., VI, 55. — ⁶ S. THOM., ib.

« cibus, quia non solum est cibus corporis, sed « etiam animæ. » Quod intentum S. Carolus Borromæus mire promovet, compendiosa haec, sed emphatica doctrina, qua proportionem cibi corporalis et Eucharistici exhibit in hæc verba : « Quos usus corpori panis et vinum afferit, eos omnes animæ saluti et jucunditatibus; ac meliori quidem et perfectiori ratione, Eucharistia sacramentum præbet. » Quod idem documentum Concilium Tridentinum tradit, a S. hoc Cardinali in medium adductum, perfecte consummatum; ait enim : « Sumi voluit sacramentum hoc, tanquam spiritualem animarum cibum, quo alantur et confortentur viventes, ut illius, qui dixit; Qui manducat me et ipse vivet propter me. »

3. — Non solum autem per modum cibi, sed etiam sub speciebus panis, Eucharistiam instituere voluit Dominus, qui accepto pane dedit eis dicens, hoc est corpus meum. Non desunt Interpretes sacri, qui in oratione Dominicâ nos a Christo jussos astruunt, panem petere sacrosancti Corporis ejus; unde S. Matthæus¹ pro verbum panem nostrum quotidianum, habet : super substantiale, ad quod se reflectens S. Hieronymus, ait² : Illud quod in Evangelio secundum Latinos Interpretes scriptum est; « panem nostrum quotidianum; melius habetur in Græco; panem nostrum egregium, præcipuum, pe cularem, eum videlicet, qui de cœlo descendens ait : Ego sum panis vivus, qui de cœlo descendit. » Quam eanidem sententiam tenuere Tertullianus, S. Ambrosius et alii : id quod per illam confirmari potest particulam, panem nostrum, siquidem circa aliud panem libera nobis non est dispositio, sed a beneficentia Dei illum expectemus oportet; hic autem adeo in nostra est potestate, ut sacerdote super materiam verba consecrationis proferente, substantia panis necessario in Christi corpus convertatur; obediens Deo voci hominis. Aut etiam dici potest, panem usualem non dici nostrum, siquidem omnibus communis est, etiam idololatri, Mahometanis et atheistis: solem suum oriri facit super bonos et malos; panis autem Eucharisticus solis concessus est nobis Christianis Catholicis: « Nobis datus; vere panis filiorum non mittendus canibus; » panem nostrum, quia eum nostrum fecit, qui dixit: Qui manducat meam carnem, in me manet et ego in illo; ad quem panem sumendum ita nos extimulat S. Chrysologus³: Cœlestis Pater, cœlestem panem, cœlestis Filii, ut postulemus, hortatur, ipse dixit: « Ego sum panis, qui de cœlo descendit. Ipse est panis, qui satus de virgine, fermentatus in carne, in passione confectus, in fornace coctus sepulchri in Ecclesiis conditus, illatus altaribus, cœlestem cibum quotidie fidelibus subministrat. »

4. — Accepit Jesus panem et benedixit, ac fregit,

¹ MATTH., VI, 11. — ² S. HIER., cit. a SALMER. — ³ D. CHRYS., S. 67.

deditque discipulis et ait: accipite et comedite, hoc est corpus meum. Utique non sine mysterio in sacramento hujus materiam Christus assignavit panem, siquidem hic omnibus eujuscumque status, sexus, ætatis, conditionis et professionis communis est hominibus⁴: « Dedit, non vendidit, » inquit Hugo Cardinalis, « quia venditum ad paucos derivatur; dedit ergo et omnibus dedit, multis ante sæculis ad ejus participationem nos invitans, per Isaiam dicens⁵: « Omnes sitiens venite ad aquas et quoniam habetis argentum, properate, emite et comedite; venite, emite absque argento et absque ulla commutazione vinum et lac. » Inter omnes euidem materias comedibilis, maxime indifferens, atque universalis est panis, nullius non deserbiens necessitatibus, ideoque B. Algerus ait⁶: « Qui in suis beneficiis nostram abstulit expensam, ne gravare remur, suam contulit incomparabilem gratiam, ut hilarius juvaremur. Si enim in quibuslibet pretiosissimis speciebus sacramenta sua Deus instituisset, quæ natura et quantitate sua, ita essent pretiosa, ut mundus totus non sufficeret ad ea comparanda; non quidem sacramentorum eset digna comparatio, sed difficilis; et onerosa pauperibus, ad ea erat accessio. Ideo ut gratia Dei omnimode eset gratuita, in sacramentalibus speciebus non quæsivit dignitatem, sed aptitudinem. »

5. — *Accepto pane.* Experientia teste, panis principalissimum hominis est nutrimentum; cui proinde Psalmista insigne hoc attribuit epithetum, firmamentum panis. S. autem Martianus Eucharistiam eadem de causa « unicum » appellat⁷ « vitæ remedium; » quem effectum S. Bernardinus fusius considerans, ab alimento materiali ita ad spirituale digreditur⁸: « Sicut alimentum corporale habet, vitam corporis servare, sic hoc sacramentum, cum sit animæ cibus, habet, ipsam in gratia solidare, quæ ipsis animæ vita est. » S. porro Bonaventura de hoc eodem agens Sacramento, Sapientiam Incarnatam nos ad vitam immortalem corpore suo sub speciebus panis nutrire voluisse concludit, dicens⁹: « Sapientia providit, ut rationales animas humanas, quas tam care redemit et per gratiam magnificavit, ac efficit similes Angelis Dei, cibaret illo pane, quo Angeli nutriuntur, sine quo nec illi, nec isti vivere possunt et hoc per aliquem modum convenientem nobis parvulus, quo impossibile est nobis comedere cum isto mortali corpore illum panem vitæ in soliditate propriae formæ, scilicet divinitate. » Quas easdem sacratissimi Christi Corporis, specierumque panis et vini, proportiones considerans S. Cyprianus,

¹ HUG. CARD., ib. — ² ISA., LV, 1. — ³ B. ALGER., I. III de sacr. — ⁴ PS. CIV, 16. — ⁵ S. MART., ep. ad Bev. — ⁶ S. BERN., t. I, ser. 54. — ⁷ S. BONAV., de Præpar. ad Miss.

inquit¹: « Potus et esus ad eamdem pertinent rationem, quibus sicut corporea nutritur substantia et vivit et incolmis perseverat; ita vita spiritus hoc proprio alimento nutritur. » Qui idem sanctus paulo ante verba præmisserat sequentia: « Sicut panis communis, quem quotidie edimus, vita est corporis, ita panis iste super substantialis vita est animæ. » Quam eamdem rationem B. Algerus in hæc adducit verba²: « Quia panis et vinum homini incorporatum, vita est temporalis, ideo Christus hoc sacramento nobis tanquam caput membris incorporatus, fit vita æterna fidibus. » Quæcumque alia materia, ad institutionem hujus sacramenti eligibilis, ad nostram minus nutritionem, quæ in animabus in ordine ad vitam æternam exercetur, repræsentandam adaptari potuerit.

6. — *Accepto pane.* Honorius Augustodunensis panis nomen in Scriptura Sacra præ omnibus aliis cibis expressivum esse advertit, dicens³: « Panis, omne dicitur, ideo hic offertur, quia omnis salus animæ et corporis in eo percipitur. » Porro manducare panem, ut ex variis deducitur S. Scripturæ locis, idem est, quod laetus assidere mensæ. Cujus sacramenti in hæc verba meminit Ecclesia sancta: Panem de cœlo præstisti eis omne delectamentum in se habentem. » Si quis esurit, accedat ad illum: « inquit Thomas de Villanova⁴, « et omnem in eo reperiet satietatem. » Panis insuper proprietas ea est, ut notat Seraphicus, ut omnes coniat, præparat, sapidosque reddit cibos⁵. « Panis cum omni cibo apponitur et omne animal panem desiderat et in cæteris cibis vincit utilitas panis et quia prædictæ sunt summe in Filio Dei, ideo merito dicitur panis; » ita et Eucharistia, omnes eam digne sumentes vegetos efficit, ejusque palati efficit participes, ut omnes eis sapient virtutes, ut incredibiles faciant quotidie in charitate, honestate, humilitate, mansuetudine, mortificatione, omnibusque aliis virtuosis actibus progressus.

7. — *Accepto pane.* Idem Seraphicus alio in loco hanc sequentem dicti hujus assignat rationem⁶: « Qnoniam nihil magis idoneum est ad refectio nem, quam cibus panis et potus vini; nihil est etiam magis idoneum ad significationem unitatis corporis Christi, veri et mystici, quam panis factus de mundissimis granis et vinum expressum de purissimis acinis, in vinum collectis; ideo sub his speciebus magis quam sub aliis, debuit hoc sacramentum exhiberi. » Si enim Annales Ecclesiæ attente pervolverimus, infallibiliter edocebitur eam accrevisse, suosque fideles et filios suos, quorum ut S. Lucas ait⁷: Erat cor unum et anima una,

¹ S. CYPR., de Cœn. Dom. — ² B. ALGER., ib. — ³ HON. AUG., de Gemma animæ. — ⁴ S. THOM. DE VILL., Conc. I in Fest. Corp. Christi. — ⁵ S. BONAVEN., in Joan. — ⁶ S. BON., t. VI Breviloq. — ⁷ ACT. APOST., IV, 32.

simul uniisse, quando hic fuit præparatus subactusque panis, prout primus docuit discursus. Cujus proinde mentionem Apostolus faciens ait¹: Unus panis et unum corpus multi sumus; ad quæ verba Eusebius Emissenus se reflectens, ita discurrit²: « In hoc ipso quod numerosis tritici granis confici novimus, unitatem constat assignari populorum, sicut enim frumentum, quod solita purgante sollicitudine præparatus, in candidam speciem moliarum labore perficitur, ac per aquam et ignem in unius panis substantiali congregatur: sic variae gentes, diversæque nationes in unam fidem convenientes, unum de se Christi corpus efficiunt. » Incognitus Carmelita Michael de Bononia super illa verba Psalmi LXXX: Et cibavit eos ex adipe frumenti, ad idem propositum nostrum dicit³: « Sicut adeps frumenti est unitius, quia ex multis granis unus panis conficitur, sic istud sacramentum est unitivum, quia omnes digne sumentes unit et pacificat, dum eos unum corpus facit in Christo. »

8. — *Accepto pane.* Ex quo panis primaria alimenti nostri causa est, ideo in nobis resarcit, quidquid vi caloris naturalis substantiæ nostræ deperditum fuit: sicut enim flamma lampadis, oleum in illa repositum semper consumit, ita quoque calor naturalis in corporibus nostris semper consumit illorum substantiali et consequenter sicuti lampadi novum reinfunditur oleum, ne lumen extinguatur, ita quoque corpus nostrum cibare de novo debemus ut quod calore naturali consumptum est, ex alia parte per cibum resarcitur. Porr. eumdem effectum, quem panis et quilibet alijs cibus operatur in corpore, Eucharistia pariter in anima producit, huic enim effrænis quidam ardor a vitiata natura nostra impressus est, qui appetitus concupiscibilis nominatur, hominemque semper ad deteriora, id est, ad voluptates et delectationes carnales explendas infeliciter inclinat, cui ardori aliud quoque accedit incendium, scilicet mundus, pro quo adaugendo supervenit instigatio inimici infernalis et vaaniæ, ni Salvator ejus de hoc pane prospexisset, per quem omnia restaurantur damna, que ab appetitu inordinato derivari solent. S. Basilius super Isaiam scribens, eamdem quoque inter sacramentum Altaris et cibum tangit proportionem, dum ait⁴: Quemadmodum corpora nostra convalescent, ac firmantur sub alterna sumptione congruentium alimentorum, ita quiddam est, quod consentaneum pascit animam, eique suggerit vegetas vires ad bonitatem consecrandam. Quid illud tandem est? nimur quod dixit Dominus: Caro mea vere est cibus et sanguis meus vere est potus. » Enim vero experientia constat, quod dum quis aliquanto tempore sine cibo vitam degit, paulatim

¹ I COR., X, 17. — ² EUS. EMISS., de Pasc. — ³ INCOG., ib. — ⁴ S. BAS., in Isa.

omnia corporis membra languescant; at vero quando sufficienter nutritur, omnes illius partes vigorem et vires denuo recipiunt: eumdem quoque in animabus effectum operatur, raritas vel frequentia communionis; unde Psalmista dicebat¹: *Ossa mea sicut crenum aruerunt, percussus sum ut fænum, et aruit cor meum, quia oblitus sum comedere panem meum.*

9. — *Accepto pane.* Ad panem conficiendum tria præcipue requirantur, videlicet: farina, aqua et ignis: ita quoque in hoc cœlesti pane tres præcipue substantiae notantur, videlicet: corpus, anima et divinitas; unde Seraphicus Doctor ait²: « Maxime dignitas appareat in hoc sacramento, quia cum Christus constet ex tribus substantiis, scilicet Deitate, anima et corpore, ipsa quidem Deitas excellit omnia; item anima ejus præcellit omnes animas, cum sit plena gratia et veritatis; item corpus ejus excellit omnia corpora, quod de sanctificate corpore B. Virginis fuit sumptum et divinitati unitum; » atque ideo sancta mater Ecclesia de hoc pane merito canit: « *Pinguis est panis ejus et præbebit delicias Regibus.* »

10. — *Accepto pane.* Deus speciali providentia sua pani naturalem gustum indidit, adeo ut nullus sit, qui illius tedium, aut nauseam concipiatur, illoque, licet proprio sudore sœpe subacto, non libenter et magno cum gusto vescatur; hunc autem saporem Deus ideo pani et cibo indidit, quia pro corporis sustentatione eodem semper indigemus; unde apud Ezechielem³ *panis, baculus appellatur;* de hoc quoque cœlesti pane cum admiratione in Ecclesia exclamamus, dicentes: « *O quam suavis est Domine Spiritus tuus, pane suavissimo de cœlo præstio esurientes reples, etc.* »

11. — *Accepto pane.* Inter omnes cibos vix illum reperiemus stomacho convenientiorem, quam sit panis; unde medicorum aphorismus est, dicentium: « *Omnis nausea mala, panis autem pes sima:* » eodem quoque modo inter omnia sacramenta pro animarum salute instituta nullum est, cui magis sit proprium, animam vivificare, quam sit Eucharistia: « *Non tantum in hoc sacramento gratia sumitur,* » inquit Hugo de S. Victore⁴, « *sed etiam ipse a quo est omnis gratia;* » unde nullum dari potest deterius signum, unde aliquem Deo parum gratum esse colligere possimus; quam si hunc panem nauseet et abhorrescat. S. Bonaventura differentiam quamdam assignat inter cibum corporis et hoc spirituale animæ nutrimentum: « *Hæc est differentia,* » inquit⁵, « *inter comeditionem corporalem et spiritualem, quia ibi cibus comeditus transit in substantiam et nutrimentum comedentis; hic vero comedens incorporatur* »

¹ Ps. CI, 4. — ² S. BONAV., I. VI Comp. Th. vetit. — ³ EZEC., IV, 16. — ⁴ HUG. DE S. VICTOR., in spec. Jul. — ⁵ S. CON., de præp. ad Miss.

« *Christo et transit in amorem et unitatem corporis Christi.* » Advertendum quoque est, panem Eucharisticum nequaquam fermentatum, sed azymum esse debere, quia ut animæ utilis sit; eique incorporetur, necessum est, ut conscientia pura sit et munda: etenim fermentum quedam peccati figura est, non vero sic azymum. Unde Apostolus monet, dicens¹: *Itaque epulemur, non in fermento malitia et nequitia, sed in azymis sinceritatis et veritatis.*

DISCURSUS IV.

PROSECUTIO EJUSDEM MATERIE; ITEM QUARE SANGUIS SUB SPECIEBUS VINI SUMATUR.

IDEA SERMONIS. — **1.** Panis Euch. debet esse triticeus. Christus est granum frumenti. Rationes, cur materia Euchar. debet esse panis et quidem triticeus. — **3.** Wenceslao Rex propriis manibus seminavit, coluit et messuit triticum ad conficiendam S. Eucharist. — **4.** Christus comparatur grano frumenti. — **5.** Et adipi frumenti. — **6.** Sacra Euch. miraculose convertitur in aristas triticeas. — **7.** Panis triticeus eligitur ad conficiendum hoc sacramentum, eo quod sit optimus. Differentia inter panem arctum et uberrimum. — Frumentum et vinum in hoc sacramento conjunguntur. — Vinum Eucharisticum cum jubilo est sumendum. Oblecat et inebriat, animos fidelium. Hoc patet in SS. Martyribus. — **11.** Christus botrus calcatus fuit in passione.

Hæc dicit Dominus, quomodo si inveniatur granum in bothro. Isaiae, LXV, 8.

1. — Videtur Evangelicus Propheta in hisce verbis per Spiritum propheticum ad ineffabile sacramenti Altaris mysterium voluisse alludere, utpote quod sub specie panis et vini instituendum erat; unde sicut in pane sacratissimi illius corporis includitur integritas, ita pariter in vino: *Quomodo si inveniatur granum in bothro:* huic enim electorum frumento insitus est bothrus ille, de quo scribitur in Canticis², *bothrus Cypri dilectus meus mihi.* De quo etiam Hugo de S. Victore apposite ait³: « *Nec pars sub specie panis et pars sub specie vini,* » sed totus hic et totus ibi, non pars in parte, sed totum in parte, » adeo ut impletur illud Isaiae oraculum, dicentes: *Quomodo si inveniatur granum in bothro.*

2. — Sciendum vero est, quod pro hoc pane Eucharistico specialiter electum fuerit granum inter omnia alia nobilissimum, id est triticum, in quo Salvator noster symbolice designatur, qui de seipso ait⁴: *Nisi granum frumenti cadens in terram mortuum fuerit, ipsum solum manet, si autem mortuum fuerit, multum fructum affert.* Unde idem Hugo in-

¹ I COR., VT 8. — ² CANT., I, 14. — ³ HUG. DE S. VIC., Erud. Theol. — ⁴ JOAN., XII, 24.

quit¹: « Non de quolibet pane hoc consecratur sacramentum, sed tantum de pane frumenti; « quia ipse de se dicit, *nisi granum frumenti cadens, etc.* » Granum hoc frumenti in illa virginali terra seminatum fuit, de qua in Psalmo dicitur²: *Etenim Dominusabit benignantem et terra nostra dabat fructum suum,* et quidem granum hoc adeo abundantem fructum produxit, ut ipsem dixerit³: *Messis quidem multa, operari autem pauci.* Hoc frumenti granum in paradisi granario reclusum latebat, quando jussu divini illius agricolæ, de quo Verbum Incarnatum testatur, dicens⁴: *Pater meus agricola est,* S. Gabriel Archangelus illud ipsum in Nazareth transtulit, ubi seminatum crevit; adeoque multiplicatum fuit, ut de agro illo dici potuerit⁵: *Sicut acervus tritici.* Angelicus Doctor rationem assignat, cur Incarnata Sapientia pro Eucharistia panem elegerit, ac deinde cur panem hunc specia-liter triticum esse voluerit; dicit enim panem, tanquam inter omnes alios cibos materiam aptissimam elegit, tam ex parte illius, qui illum administrat, quam ex parte recipientis; est enim in primis panis aptior ex parte illum ministrantis, quia majori cum facilitate in quovis loco et tempore reperitur, non vero item aliæ res comestibiles. Præterea panis hanc in se dispositionem habet, quod longo tempore conservari possit; est enim materia ejus purior et mundior, faciliusque dividi et ex uno loco ad alterum transferri potest. Quantum vero ex parte recipientis hoc sacramentum, panis quoque potior magisque idonea materia est, præ cunctis aliis cibis; quia hæc accidentia sacramentalia nullum adiscere possunt sanitati documentum, prout alii cibi nonnumquam faciunt: quod vero panem hunc triticum esse voluerit, hujus has assignat rationes; primo propter grani hujus præ ceteris naturalem nobilitatem, inter omnia enim grana triticum nobilissimum est; ac proinde justum erat, ut panis ille inde conficeretur, pro quo habendo Eternum Patrem quotidie rogamus, dicentes: *Panem nostrum super substantiale du nobis.*

3. — P. Rho de Wenceslao Bohemiæ rege refert hunc omne studium suum in eo collocasse, ut illud propriis manibus seminaret, excoleret: atque metret triticum, quod hostiis consecrandis servire debat. « *Quis non suspiciat, regias illas manus, sceptris, atque armis initatas, aratro, mola, ac pistrino admoveri, dum agrum colere, serere, frumentum metere, ac molere, farinamque subi-gere, ac panem coquere non dubitat Wenceslaus ut quod ex regia cultura provenisset frumentum quique coctus esset panis Eucharistiae conficiendæ, regio plane munere offerretur.* » In Annalibus Ecclesiasticis⁶ de primi sæculi Christianis fidelibus legitur, quod etiam panem, et vinum usuale magna

¹ TERT., de Corona mil. — ² ALB. MAG., I. de Euch., dist. 3. — ³ HUG. DE S. VICT., ib. — ⁴ JOB, XXXII, 41. — ⁵ MALAC., I, 11. — ⁶ PS. LXXX, 17. — ⁷ MICHAEL DE BON., in PS. LXII.

in veneracione habuerint, eo quod sub eorum accidentibus Eucharistia consecraretur, ac proinde Tertullianus ait¹: « *Calicis aut panis etiam nostri aliquid decuti in terram, anxie patimur.* » Albertus Magnus de hoc tritici grano pariter inquit²: « *Hujus sacramenti materia tam quam in cibo sui generis nobilissimo, accipitur in pane de frumento, huic enim frumento Christus se comparavit, dicens Joan., XII, nisi granum frumenti, etc,* » in granis quatuor considerantur, color, figura, « quantitas, et puritas substantiae, si debeat esse nobilia, hæc autem omnia in grano frumenti inveniuntur. »

4. — Hugo de S. Victore, granum frumenti intus candidum, foris vero furvum esse observat, ac proinde Christum grano huic per egregiam analogiam assimilat, dicens³: « *Pulchre se vocat granum frumenti, quia granum frumenti candidum est interius, et rubrum exterius, et Christus candidus dicitur respectu divinitatis et rubicundus in carne propter passionem, unde sponsa in Canticis dicit, quod sit candidus, et rubicundus.* » Hoc frumenti granum nobilissimum est, et ideo de illo Job ait⁴: *Frumentum desiderat nubes quod idem de pane Eucharistico dicere possumus, quia ut ab oculis corporeis occultetur, et abscondatur, nubem requirit accidentium sacramentalium, lametsi de cœtero terræ fecunditate, aut benignitate climatis minime indigat; sicut nec industria aratri, nec pluviarum irrigatione nec spiramine ventorum, quovis enim anni tempore, et in omni loco, et quovis die, cum modica consecrationis verba super pane proferuntur, Dei Filius e cœlesti granario festivitatem descendit atque in sacris Altaribus in fidelium deseruit annonam⁵, offertur in omni loco oblatio munda.*

5. — Psalmista de hoc divino frumento in hæc verba vaticinatur⁶: *Cibaviteos ex adipi frumenti;* ubi incognitus Carmelitanus ait: « *Per adipem frumenti intellige sacramentum Eucharistia.* » Porro verbum *adeps* magis proprie carni, quam frumento convenient, quia pinguedinem exprimit; et tamen etiam huius panis triticeo sacramentali propriissime convenient, utpote qui corpus verum, et vera caro est, unde de eo dicitur: *Pinguis panis ejus, idem famosus.* Interpres sequentia alterius Psalmi verba: *sicut adipi et pinguedine repleatur anima mea,* exponens, inquit: « *In hoc sacramento totalis gratia pinguedo continetur, quid enim frumenti nomine, nisi corpus Christi intelligitur?* » istud frumentum habet corticem, et adipem, ut cortex ipsa humanitas, adipes vero sit intus latens divinitas; quia in hoc Sacramento satiamur, eo quod in ipso nostra finalis beatitudine consistat. »